

En gemensam skandinavisk valuta

Stockholm, 2 augusti 2004

av Tomas Larsson

Skandinavien

-e:/Skandinavien/Gemensam skandinavisk valuta-

Inledning

Under september 2003 genomfördes den 11:e folkomröstningen i Skandinavien om EG/EU. Svenska folket röstade nej till att införa euron som valuta. Folkomröstningens resultat var emellertid inte någon isolerad händelse. Redan under 1972 röstade Norge nej till EG, ett nej som återupprepades i en folkomröstning 1994. Under 1983 röstade Grönland för att lämna EG och sedan dess har grönlänningarna en särställning som "icke kontinentalanslutet land" land utanför EG/EU. Färöarna är heller inte med i EU. Senare röstade danskarna under 1992 nej till Maastricht och under september 2000 röstade danskarna återigen nej, denna gång till EMU. De ständigt återkommande avvisandena i folkomröstningarna visar att det finns en genomgående skepticism bland de skandinaviska väljarna mot EU.

Redan under 1870- talet övergav Danmark, Norge och Sverige sina nationella valutor och införde en gemensam valuta, kronan. Den skandinaviska utvecklingen mot gemensam valuta var dock påverkad av utvecklingen i Centraleuropa, där två stora valutaområden bildades. Den skandinaviska valutaunionen var framgångsrik och i en rapport från Europeiska kommissionen [1] under 2002 kommenterades den Skandinaviska monetära unionen med "It was succesful in establishing a common monetary area..." samt "...the Scandinavian union functioned smoothly, in short, it appeared succesful." Det faktum att de tre ländernas valutakurser inte har varierat mer än 37 %, i genomsnitt betydligt mindre, mot varandra sedan 1940-talet stärker bilden av en stabil och homogen region.

Återinförandet av en gemensam skandinavisk penningpolitik med tillhörande kronvaluta har förutsättningen att bli en framgång. Till skillnad mot EMU-området är Skandinavien ur ekonomisk, kulturell och politisk synvinkel en mycket homogen region. En gemensam valuta skulle dessutom kunna bli starten på ett fördjupat skandinaviskt samarbete inom andra områden. Några exempel på nya samarbetsområden är en gemensam utbildnings- och forskningspolitik samt industripolitik.

I fortsättningen av den här presentationen kommer benämningen Skandinavien att användas, vilket inkluderar de fyra länderna Danmark, Island, Norge och Sverige (inklusive de självstyrande regionerna Färöarna och Grönland).

[1]= "The Scandinavian monetary union 1873- 1924", ECFIN, EU- kommissionen, Bryssel

Skandinavien

Innehåll

- Del 1 Den EU-politiska situationen i Skandinavien idag (sid 4)
- Del 2 Vad förenar Skandinavien? (sid 6)
- Del 3 Varför en gemensam penningpolitik i Skandinavien? (sid 7)
- Del 4 Varför passar EMU inte i Skandinavien? (sid 11)
- Del 5 Skandinavien som en ekonomisk region (sid 21)
- Del 6 Framgångsrika monetära unioner utanför Skandinavien (sid 29)
- Del 7 En gemensam skandinavisk penningpolitik (sid 32)
- Del 8 Kort historik om skandinaviskt valutasamarbete (sid 46)
- Del 9 Övriga fakta om Skandinavien (sid 48)

Skandinavien

Del 1

Den EU-politiska situationen i Skandinavien idag

- * Totalt har 11 stycken folkomröstningar om EG/EU genomförts inom Skandinavien
- * EU:s konstitution innehåller flera förslag på kraftigt utökad överstatlighet. EU är på väg att omvandlas till en stat.
- * Endast 2 av totalt 4 skandinaviska länder är med i EU
- * Inget av de skandinaviska länderna har euro som valuta
- * Något skandinaviskt alternativ har under de senaste decennierna i princip aldrig förts fram i samhällsdebatten

Skandinavien

Den ekonomiska positionen för de fyra skandinaviska länderna ur ett globalt OECD- perspektiv

	Position BNP per cap 2002	Medlem i EU	Euro valuta	BNP per capita (2003) [USD/cap]
Danmark	7	ja	nej	29.231
Island	10	nej	nej	28.381
Norge	3	nej	nej	35.516
Sverige	15	ja	nej	27.265

Köpkraftskorrigerad BNP per capita

Källa: Annual accounts of OECD countries, tabell B1 till B12, OECD

Skandinavien

Del 2 Vad förenar Skandiavien?

- * Gemensamt språk
- * Gemensam livsstil
- * Relativt litet avstånd mellan politiker och väljare
- * Gemensam historia
- * Hög levnadsstandard
- * Stor regional handel
- * Protestantisk livsåskådning

Skandinavien

Del 3

Varför en gemensam penningpolitik i Skandinavien?

- Hotbilden mot Skandinavien
- Vad kännetecknar en framgångsrik penningpolitik ?
- Varför en gemensam skandinavisk penningpolitik ?

Skandinavien

Hotbilden mot Skandinavien

- * Låglönepress (från Östeuropa och Asien)
- * Generell utflyttning av den politiska och ekonomiska makten
- * Miljöförstöring (bland annat på grund av ökande transporter på en avreglerad marknad)
- * Kulturell utarmning

Skandinavien

Vad kännetecknar en framgångsrik penningpolitik ?

- * Lägre arbetslöshet genom anpassad räntepolitik
- * Stabil valuta, även i internationella orostider
- * Inflöde av valuta från utländska investerare, speciellt under orostider ("Safe haven")
- * ***Vilket tillsammans leder till en god tillväxt av BNP !***

Varför en gemensam skandinavisk penningpolitik?

- * Makten över penningpolitiken stannar kvar inom vår region
- * Inga valutaväxlingskostnader inom regionen
- * Inga valutarisker inom regionen
- * Lättare prisjämförelser inom regionen
- * Bättre motståndskraft mot valutaspekulationer
- * Bevakning av att länderna för en sund ekonomisk politik
- * Enande verkan inom regionen
- * Sist men inte minst: den danska, norska och svenska kronan har följt varandra väl sedan starten under 1870-talet! Det finns en "inbyggd" stabilitet i det skandinaviska penningssystemet.

Skandinavien

Del 4 Varför passar EMU inte i Skandinavien?

- Skepticismen mot EU inom Skandinavien
- Exempel på fyra europeiska valutaunioner
- Jämförelse relativ kursutveckling efter tre europeiska valutaunioners haverier
- Vad hände med valutakurserna efter det att Norge, Danmark och Sverige röstade nej till EU och euro?
- Sammanfattning

Skepticismen mot EU i Skandinavien

- * Oro mot utflyttningen av den politiska och ekonomiska makten till utlandet
- * Risk för levnadsstandardsänkning
- * Hotet mot den skandinaviska livsstilen
- * "Klåfingrighet" från Bryssel
- * Vad händer med regionalpolitiken?

Skandinavien

Exempel på fyra europeiska valutaunioner

1. Det tyska språkområdet (ungefär nuvarande Tyskland och Österrike)

1.1 Dresdner myntkonvention (1838)

Redan år 1818 infördes gemensamma tullagar inom Preussen. Under 1834 startade den Tyska tullunionen med totalt 23 miljoner invånare, under 1854 utökades den och fick då 35 miljoner invånare. Inom Unionen infördes två valutor, dels Guld Pfennig (även kallad Gulden) och dels Daler. Myntsystemet utgick från en Kölnsk mark (1 Mark= 14,0 Daler= 24,5 Guld Pfennig). Under 1848 försökte man vidga samarbetet genom att bilda en enhetsstat men detta försök misslyckades.

1.2 Wiener myntkonvention (1857- 1867)

Den nya myntkonventionen från 1857 innefattade såväl den Tyska tullunionen som Österrike. En gemensam valuta (Tullpund = 30 Daler) infördes. Den gamla kölnska Marken slopades men man behöll de tre regionala valutorna som kopplades till det gemensamma Tullpundet. Tyskland behöll sina valutor Daler och Gulden och Österrike införde Florinen. *Senare sprack den fasta växelkursen mellan Tyskland och Österrike.*

Källor: * Svensk uppslagsbok *Handelsvidenskab Første del, København 1894

Skandinavien

1.3 Förberedelserna för ett nytt rike

Genom ett traktat år 1867 mellan de nordtyska och sydtyska staterna kom man överens om flera viktiga tull- och handelsfrågor. Lagstiftningen överlämnades åt ett särskilt Tullparlament. Parlamentets verksamhet blev ej särskilt omfattande men "...det spelade...dock en politisk roll för förberedandet af den tyska enheten...". ***Det som från början framstod som ett handelspolitiskt samarbete visade sig senare vara inkörsporten till ett nytt rike.*** Fyra år senare bildades det Tyska riket.

1.4 Reichsmark 1876 (Tyska riket)

Då Bismarck enat tyskarna lät man även starta en ny centralbank i Berlin. En ny gemensam valuta, Reichsmark, var en av hörnstenarna i det nya riket. Vid övergången motsvarade 1 Daler 3 Mark och 1 Gulden cirka 1,71 Mark. ***Under 1920- talet kollapsade valutan på grund av hyperinflation.***

2. Latinska monetära unionen (1865- 1927)

Under 1865 bildades den latinska monetära unionen av de fyra länderna Belgien, Frankrike, Italien och Schweiz. Det franska 5 franc- myntet av guld utgjorde basen i detta system. Senare anslöt sig fler länder. Även Sverige lät under perioden 1868- 1872 prägla ett 10 franc- guldmynt (Carolin) som anslöt till den latinska unionen, dock utan någon större succé. **Myntkonventionen sprack innan första världskriget.** Endast Schweizerfrancen återstår i Västeuropa av Franc- systemet.

3. Sovjetunionen (1922- 1991)

Redan under slutet av 1300-talet började rubel- mynt att präglas, där 1 rubel motsvarade 100 kopek (man var först i världen med att införa decimalsystemet). Under 1897 gick Ryssland över till guldmyntfot och 1 rubel motsvarade 1,92 skandinaviska kronor. Under 1922 gick flera länder samman i en Union. I Unionen ingick till att börja med fyra medlemmar och en gemensam konstitution antogs. Centralmakten fick övergripande ansvar för utrikes- och säkerhetspolitik samt ekonomisk politik. Den gemensamma valutan utgjordes av myntenheten Tjervonet (= 10 rubel = 19,20 svenska kronor). Med tiden anslöts fler medlemsländer och vid slutet av 1980-talet fanns 15 medlemmar. Redan vid starten 1922 varnade dock en ledande sovjetisk politiker för "...tendenser till byråkratisering och maktkoncentration..." inom Unionen. **Under 1991 kollapsade till slut Sovjetunionen och rubeln drabbades av mycket svår inflation.**

Skandinavien

4. Skandinaviska monetära unionen (1873- 1924)

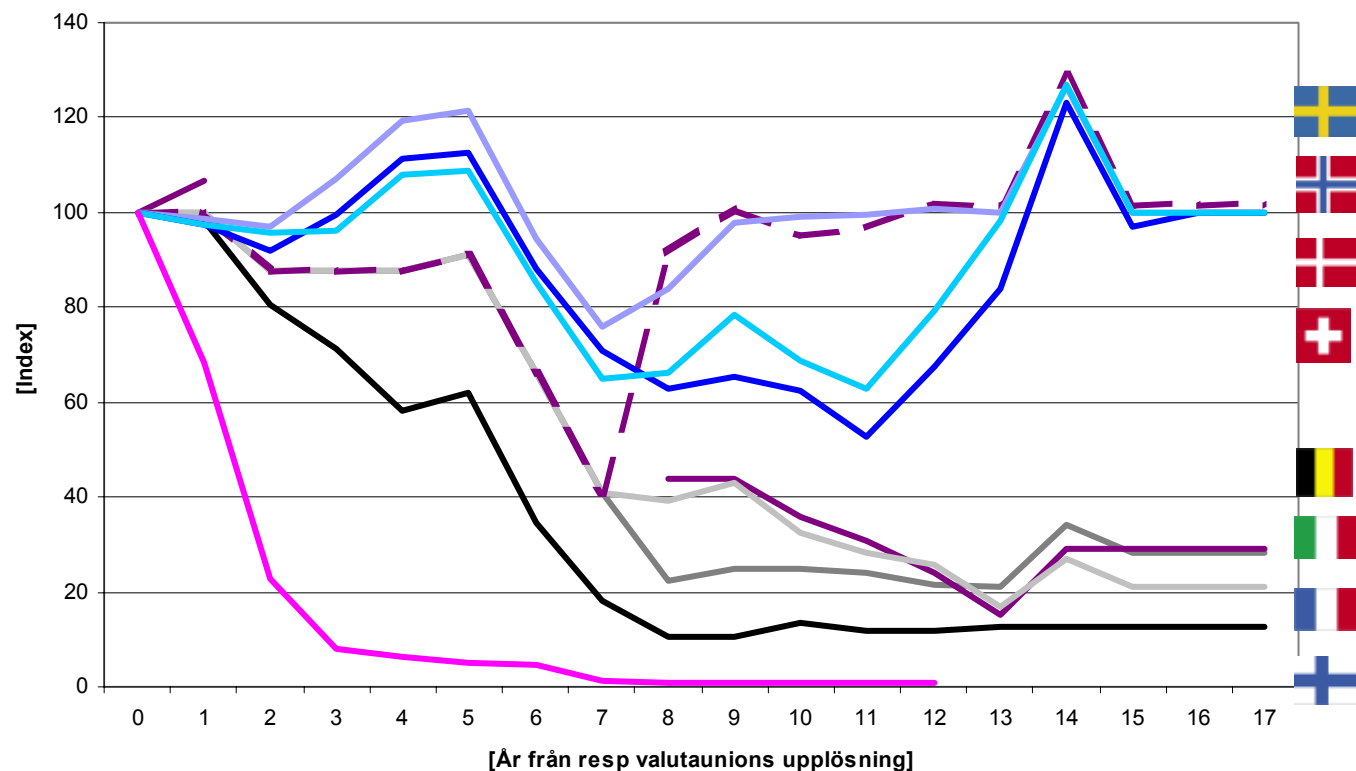
Den skandinaviska myntkonventionen skrevs under av Danmark och Sverige under december 1872 och trädde i kraft året därefter. År 1875 anslöt sig Norge. Liksom den latinska myntkonventionen sprack den skandinaviska myntkonventionen strax före första världskriget, bland annat på grund av oenighet om vilken penningpolitik som skulle föras. ***De tre länderna (Island löd på den tiden under Danmark) i den gamla Skandinaviska myntkonventionen behöll dock Kronan som valuta.*** Idag tillhör de fyra länderna världens toppskikt vad gäller BNP per capita.

Kommentar: De fyra europeiska valutaunionerna existerar inte längre. De tunga valutorna Lire, Mark, Franc och Rubel drabbades dessutom av kraftig inflation under 1900- talet. De tre skandinaviska Kronvalutorna fortsätter däremot att användas med nästan samma inbördes växelkurs som vid starten för över 130 år sedan. Dessutom har ett av de fyra Kron- länderna, Norge, tagit ledningen som världens näst rikaste land.

Skandinavien

Jämförelse relativ valutakursutveckling efter tre europeiska valutaunioners haveri

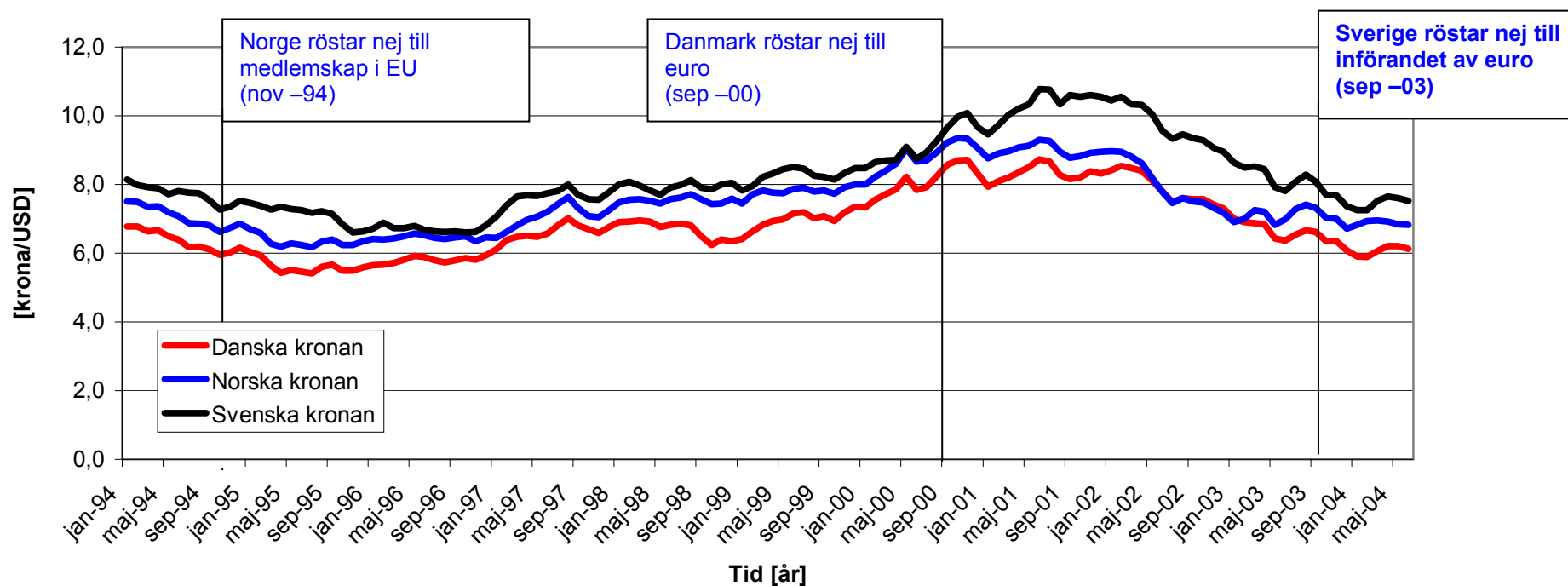
Kommentar: Finland, Belgien, Frankrike och Italien är numera medlemmar i EMU.

Källor valutakurser: * New York Times (1915- 1920) * Svenska centralbankens årsberättelse (1915- 1920) * Svenska och ryska centralbankens informationsenhet

Skandinavien

Vad hände med valutakurserna efter det att Norge, Danmark och Sverige röstade nej till EU och euro ?

Kommentar: Inför folkomröstningarna 1994 (Norge), 2000 (Danmark) och 2003 (Sverige) varnade ja-sidan för att valutan skulle skadas kraftigt om folket röstade nej. Folken röstade ändå nej och istället stärktes kronorna i samtliga tre fallen mot US dollarn. Observera även hur väl de tre kronvalutorna följer varandra.

Källa: valutastatistik, Svenska centralbankens hemsida

Skandinavien

Sammanfattning europeiska valutaunioner

- * Innan sammanbrottet av den Latinska monetära unionen ("LMU") under 1914 fanns kraftiga spänningar mellan medlemsländernas valutor. Vid upplösningen av LMU blev kursfallen för den italienska, finska, belgiska och franska valutan dramatiska, med fall från den tidigare fasta växelkursen på uppemot 80 procent. ***Det kanske allvarligaste var att den italienska och franska kursen aldrig återhämtade sig mot den tidigare växelkursnivån.*** Schweizerfrancen fortsatte däremot med stabil kurs.
- * Även den Skandinaviska monetära unionen ("SMU") bröt samman ungefär samtidigt som LMU. Den danska och norska Kronan sjönk uppemot 33 respektive 45 procent mot den tidigare fasta växelkursen medan den svenska Kronan steg något. Dessa svängningar ägde rum under 1920- talet men ***det intressanta var att de tre kronkurserna under slutet av 1920- talet var de samma som innan sammanbrottet (efter återinförandet av guldmyntfoten). Ungefär samtidigt sjönk den italienska och franska valutan kraftigt medan den tyska valutan totalhavererade.***
- * Om Sverige senare ansluter sig till EMU finns en risk att vi dras med vid ett eventuellt EMU- sammanbrott. Teoretiskt finns även en risk med en gemensam skandinavisk kronvaluta eftersom mekanismerna är de samma som inom EMU. En snabb tillbakablick sedan kronstarten för 130 år sedan visar dock att Kronan aldrig ens har varit nära valutahaveri. Inte ens när valutaunionen SMU sprack så gled växelkurserna långsiktigt ifrån varandra. ***Idag ligger den danska och norska kronkursen endast 10- 20 procent över den svenska. Motsvarande skillnad i växelkurs mellan den schweiziska och italienska valutan, som fram till och med 1914 var knutna motsvarande 1:1 (via LMU), var över 100.000 procent under slutet av 1990- talet!***

Skandinavien

- . Det finns en lång historik med monetära unioner i Europa. Några av argumenten för gemensam valuta har varit stabilare växelkurser, lägre transaktionskostnader och ökad handel
- . **Ofta har en gemensam valuta varit en hörnsten vid bildandet av nya riken.** Ett exempel är valutan Reichsmark som introducerades under 1870- talet då Tyska riket bildades. Ett annat exempel är den nya valutan Euro, som är en av hörnstenarna i EU.
- . Tidigare användes silver- och/eller guldmyntfoten som koppling mellan de nationella valutorna. Av olika skäl övergavs metallmyntfoten men istället kan respektive lands centralbank styra växelkursen via räntan
- . **Under 1900- talet drabbades såväl den finska Marken som franska Francen, italienska Liran, tyska Riksmarken och ryska Rubeln av stark inflation.** Samtidigt var det politiska läget oroligt i Tyskland och Italien med starkt auktoritära, politiska ideologier. Det ena utlöste det andra.
- . Återigen, de tre skandinaviska kronvalutorna uppvisar en mycket god stabilitet mot varandra sedan starten för över 130 år sedan. Med tanke på den goda stabiliteten och regionens homogenitet är det naturligt att vi åter slår samman våra kronvalutor!

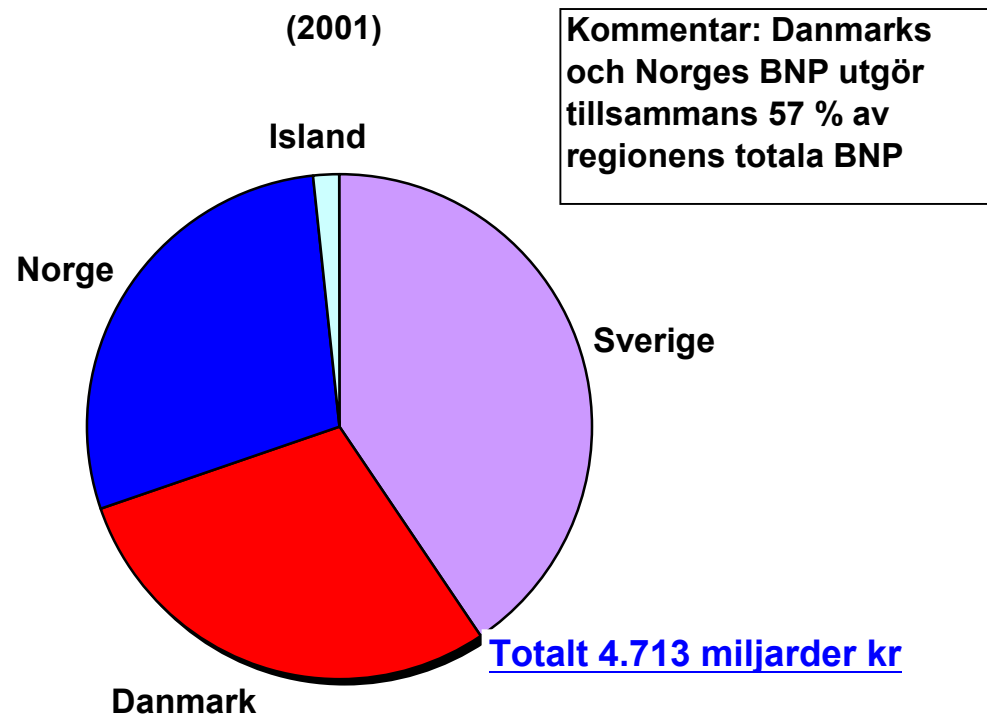
Del 5 Skandinavien som en ekonomisk region

- Skandinaviens BNP
- Hur stor är exporten till andra länder inom Skandinavien?
- Exportvägarna mellan de skandinaviska länderna
- Den skandinaviska arbetskraftens rörlighet
- Inom vilka sektorer är den skandinaviska arbetskraften sysselsatt ?

Skandinavien

Skandinaviens BNP

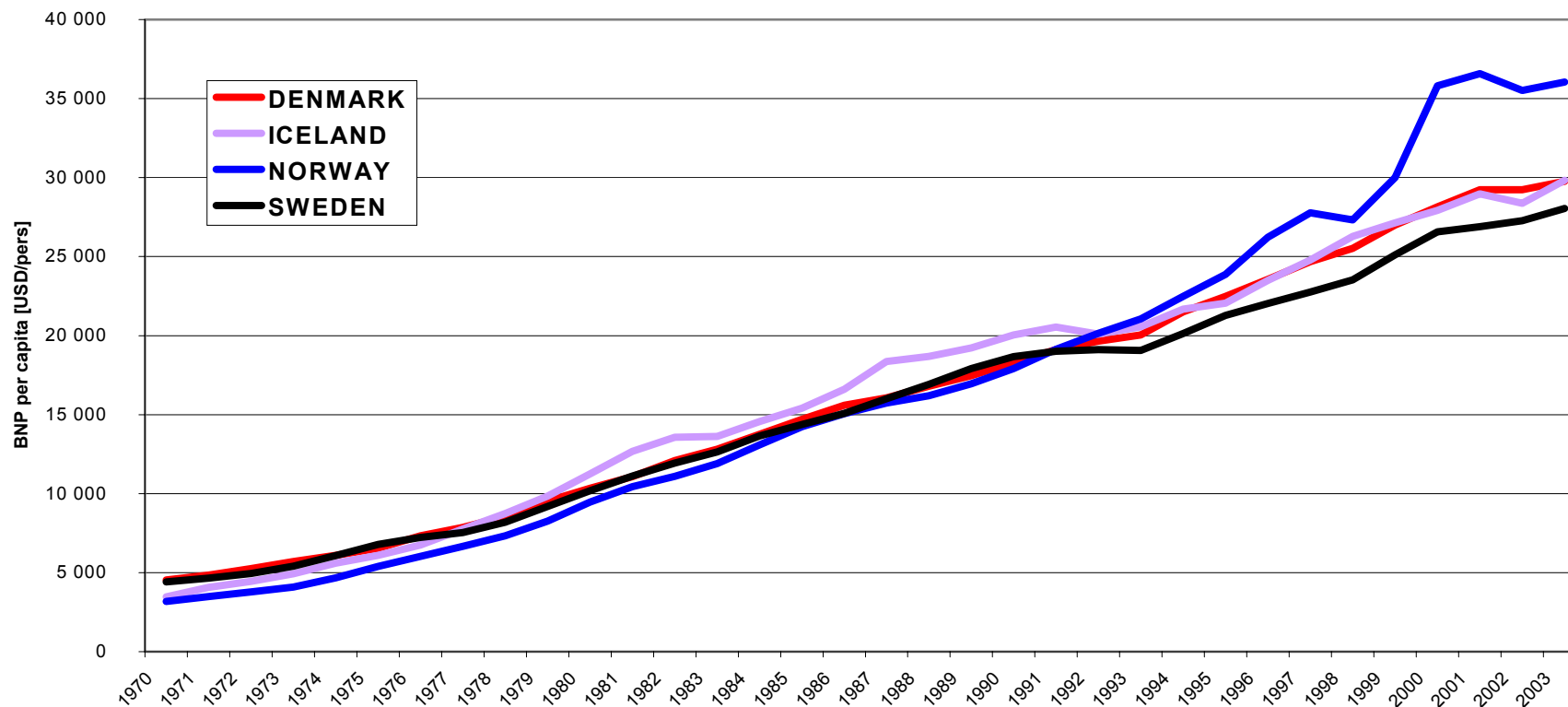
Kommentar: Totalt sett motsvarar regionen nästan 60 % av Kanadas bruttonationalprodukt. I Kanada finns emellertid inga planer på att ge upp den nationella valutan och ersätta den med US dollar.

Källa: Nordisk statistisk årsbok, 2002, tabell 124 (BNP)

Skandinavien

Skandinaviens BNP-utveckling 1970...2003

Kommentar: De fyra länderna följdes åt fram till och med början av 1990-talet. Idag är skillnaden cirka 7 tusen dollar per person mellan det rikaste (Norge) och fattigaste (Sverige) landet i Skandinavien.

Källa: Annual national accounts- Based on exchange rates and PPPs, tabell B1-B12, OECD

Skandinavien

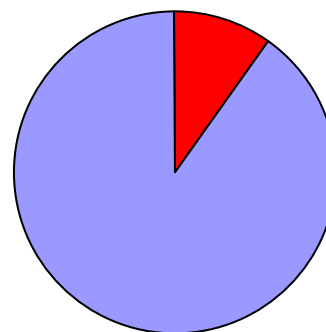

Hur stor del av Skandinaviens totala Bruttonationalprodukt är regional ?

Kommentar: Nettoexporten från regionen utgör cirka 10 % av total BNP. 90 % av BNP utgörs således av ekonomin inom regionen, något som sällan speglas i EU- debatten.

2001

Nettoexport,
utanför
Skandinavien

Övrig BNP,
Skandinavien

Totalt 4.713 miljarder kronor

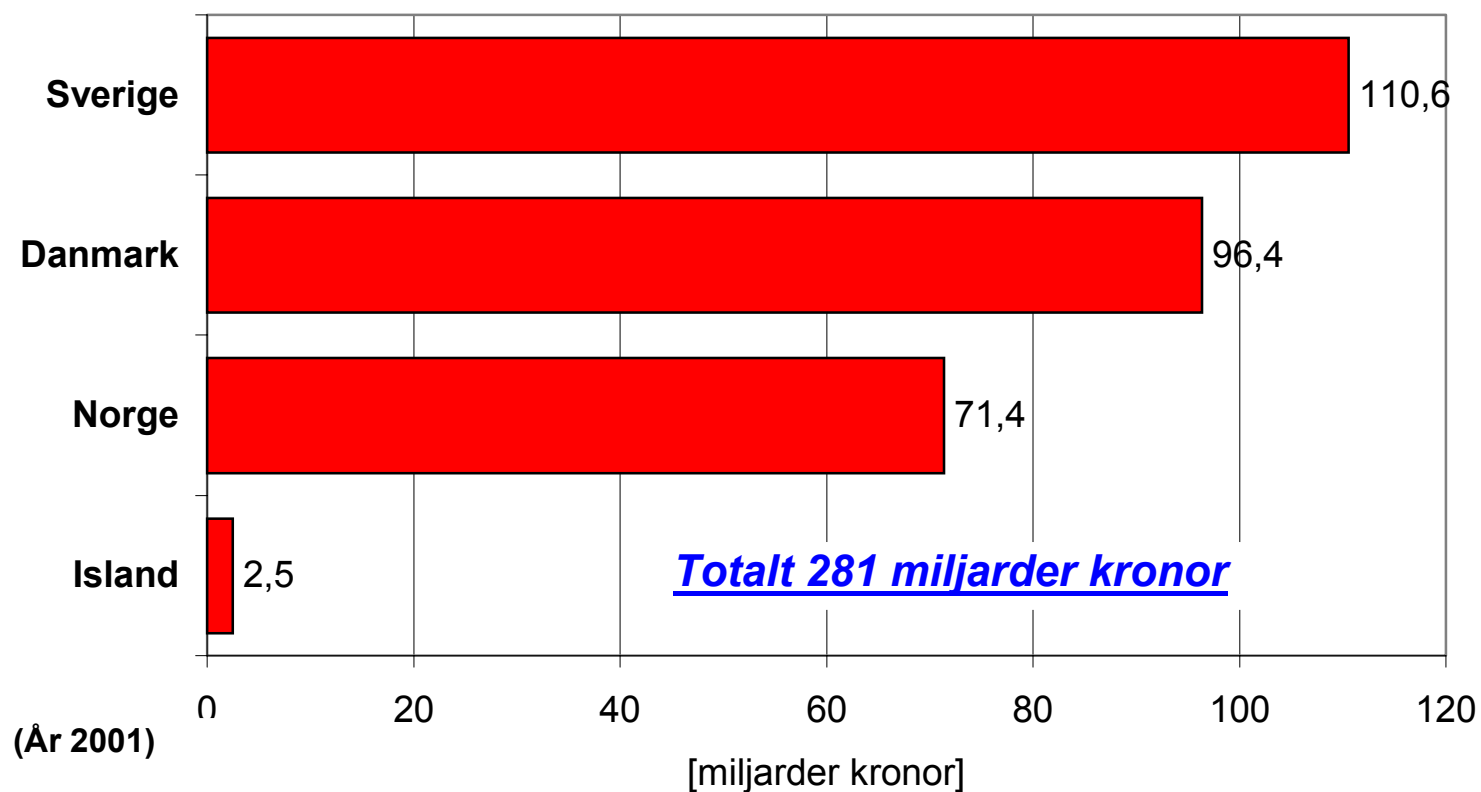
Kommentar: Regionens totala bruttoexport uppgick till 1.867 miljarder kronor under 2001 (varav 15 % exporterades till länder inom regionen) och motsvarande totala import uppgick till 1.782 miljarder kronor. Observera att "Nettoexporten" ovan avser skillnaden mellan bruttoexport och import !

Källa: Nordisk statistisk årsbok, 2002, tabell 133 (Export till övriga nordiska länder)

Skandinavien

Hur stor är bruttoexporten till andra länder inom Skandinavien?

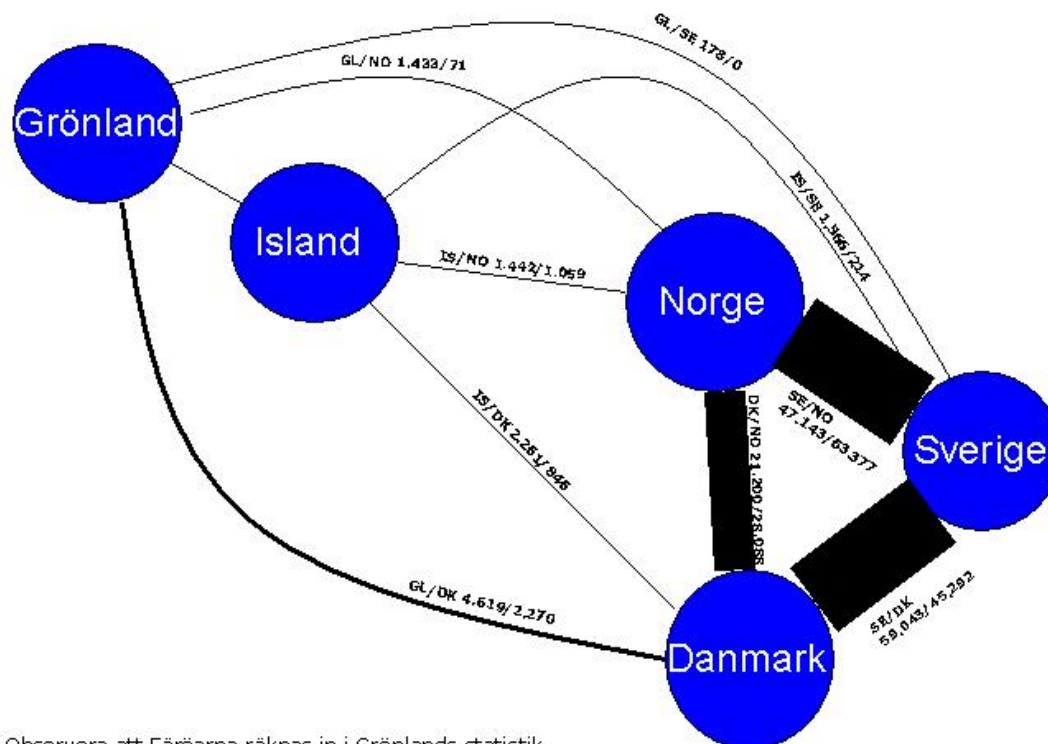

Källa: Nordisk statistik årsbok, 2002, tabell 133 (export till övriga nordiska länder)

Skandinavien

Exportvägarna mellan de skandinaviska länderna

Observera att Färöarna räknas in i Grönlands statistik

Total export 281 mrd kronor 2001

Kommentar: Exporten inom Skandinavien är, som framgår av bilden, starkt koncentrerad till Sverige, Norge och Danmark. Speciellt är de norska och svenska ekonomierna starkt sammanflätade.

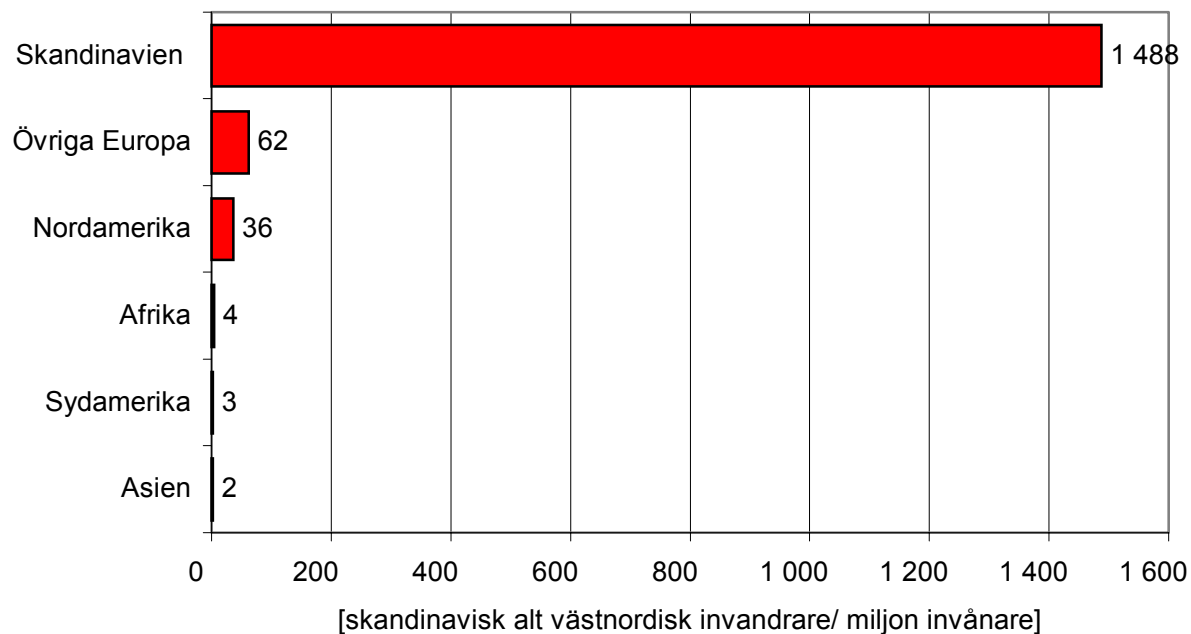
Källa: Författaren, med data från Nordisk statistisk årsbok, 2002

Skandinavien

Hur stor är den relativa rörligheten av den skandinaviska arbetskraften?

Total utvandring år 2001 var 106 tusen personer varav 28 tusen inom Skandinavien

Kommentar: I förhållande till folkmängden är omflyttningen inom det skandinaviska området stor jämfört med andra regioner i världen. Kulturella likheter, geografisk närhet och inte minst gemensamt språk torde vara de främsta förklaringarna.

Källa: Nordisk statistisk årsbok, 2002, tabell 30 (utvandring)

Skandinavien

Inom vilka sektorer är den skandinaviska arbetskraften sysselsatt ?

År 2001

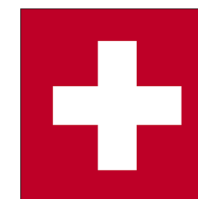
	Danmark	Island	Norge	Sverige
Jordbruk, skogsbruk och fiske	3,3 %	8,8	3,8	2,6
Industri	16,6	19,3	15,6	18,1
Byggnadsverksamhet	6,0	7,2	6,1	5,2
Handel, transport och kommunikation	25,4	23,7	25,4	22,4
Finansiella tjänster och affärsverksamhet	13,0	9,0	12,1	12,8
Övrigt	35,7	31,9	37,9	38,9
Summa	100	100	100	100 %

Kommentar: De skandinavisk talande länderna har en mycket likartad fördelning av anställda inom olika yrkesgrupper.

Källa: Nordisk statistisk årsbok, 2002

Skandinavien

Del 6 Framgångsrika monetära unioner utanför Skandinavien

- Två exempel på framgångsrik, gemensam valuta
- Parallellerna mellan Skandinavien, USA och Schweiz

Skandinavien

Två exempel på framgångsrik, gemensam valuta

- Det mest framgångsrika exemplet på gemensam valuta inom ett större område är den **amerikanska Dollarn**. Några av förklaringarna till framgången för Dollarn är en ekonomiskt och politiskt stark nation med flexibel arbetsmarknad, få regleringar, hög arbetsmoral, stark centralbank, gemensamt språk men framför allt en stark känsla för nation och **demokrati**. Till skillnad mot de flesta länder i Centraleuropa och Latinamerika har USA lyckats behålla en stark och stabil valuta genom sekler.
- . En motsats till USA, åtminstone vad gäller landets storlek, är **Schweiz**. Inom Schweiz talas fyra olika språk och två religioner utövas. Landet är indelat i självstyrande regioner (kantoner), som i princip följer språkgränserna. **Några av förklaringarna till Schweizerfrancens styrka är konsekvent självständighetspolitik, hög arbetsmoral, demokrati och inte minst kontinuitet.**
 - . Ett lands storlek spelar inte någon större roll vad gäller levnadsstandard. **Förklaringarna för framgång är istället politisk stabilitet, hög arbetsmoral, språklig förståelse, demokrati och inte minst en stabil valuta.**

Skandinavien

Parallellerna mellan Skandinavien, USA samt Schweiz

- . Det finns flera saker som Skandinavien kan lära av USA och Schweiz. Sorterar vi in de tre områdena på en skala som visar graden av integration finner vi att USA är det politiskt mest integrerade landet medan Skandinavien är det minst integrerade. Schweiz hamnar mitt emellan.
- . **Studerar vi graden av etnisk, religiös, språklig och kulturell homogenitet finner vi att Skandinavien är den i särklass mest homogena regionen av de tre.** Homogeniteten underlättar drastiskt för den rörliga arbetskraften.
- . Vad gäller storlek ligger Skandinavien närmare Schweiz än USA. Trots Schweiz' lilla storlek med fyra språkgrupper och två religioner har man för länge sedan lyckats ena sig om bland annat gemensam penningpolitik.
- . Det finns ett mycket starkt skydd för individen i såväl författning som allmänt medvetande i USA och Schweiz. Det finns även en mycket lång tradition av demokrati i de bägge länderna.
- . Både USA och Schweiz har idag valutor som räknas som globala hårdvalutor. Schweizerfrancen startade under 1850 och den amerikanska Dollarn har anor från 1700- talet
- . ***Med tanke på likheterna mellan de tre regionerna Schweiz, USA och Skandinavien samt det faktum att de tre skandinaviska kronvalutorna ännu 130 år efter den gemensamma starten nästan har samma valutakurs kan vi vara säkra på att ett återinförande av en gemensam skandinaviska valuta blir en framgång !***

Skandinavien

Del 7 En gemensam skandinavisk penningpolitik

- Vad krävs för en framgångsrik, gemensam valuta?
- Inflationen sedan 1900 i Danmark, Norge och Sverige
- Den danska och norska växelkursen mot den svenska kronan sedan 1873
- Finns förutsättningarna för en skandinavisk penningpolitik ?

Vad krävs för en framgångsrik, gemensam valuta?

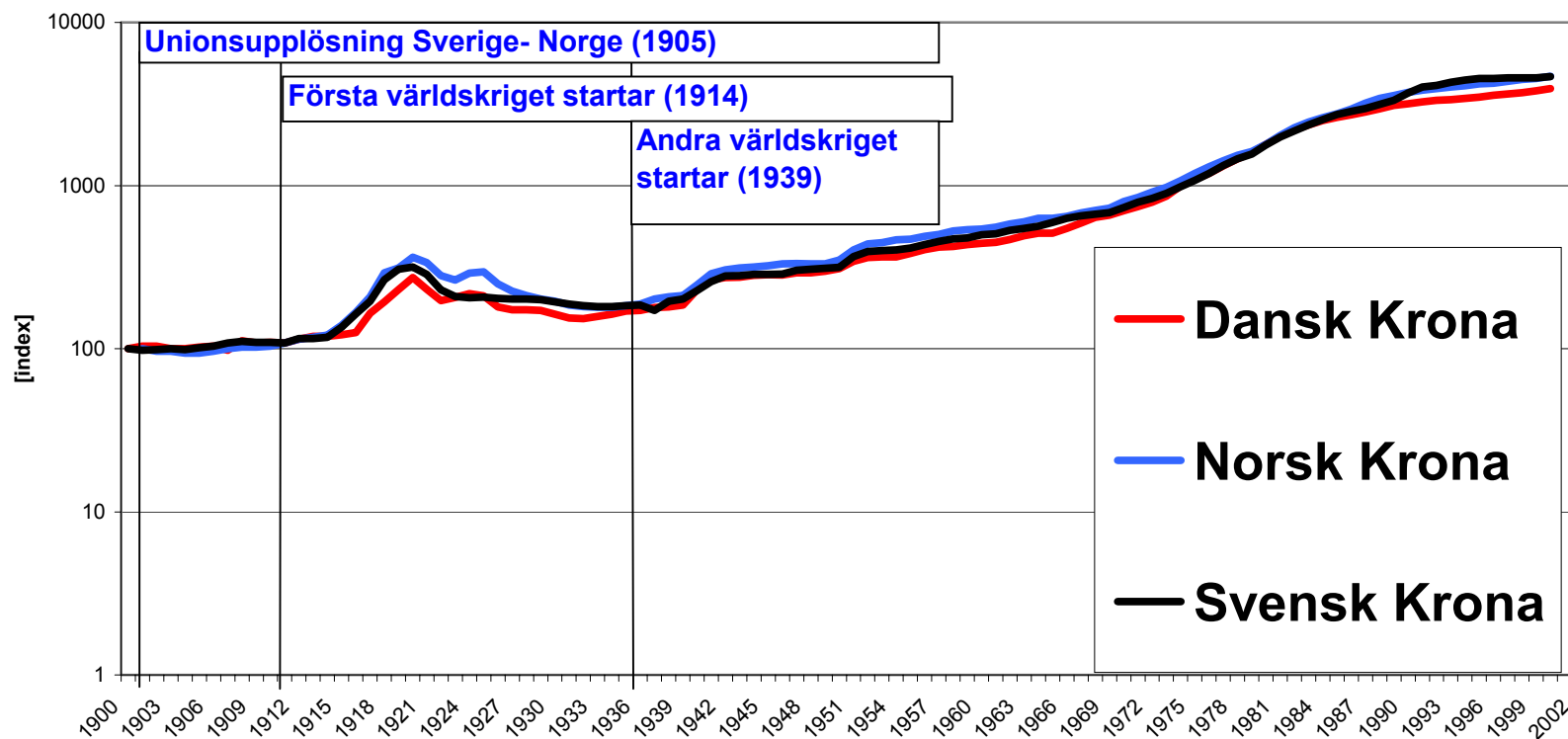
1. En valutaunion bör föregås av någon form av politiskt samarbete
2. Medlemsländerna bör ha ungefär samma levnadsstandard
3. Den gemensamma penningpolitiken bör leda till mer frihandel inom regionen
4. Valutaunionens medlemmar måste ställa sig bakom **en** penningpolitik
5. Växelkursen mot omvärlden bör hållas på en realistisk nivå, annars finns risk för attacker från valutaspekulanter
6. Arbetskraften bör vara rörlig, så att den söker sig dit där arbetstillfällena för tillfället finns
7. Länderna bör ha ett väl utvecklat handelsutbyte

Källa: The Economist (okänt datum)

Skandinavien

Inflationen sedan 1900 i Danmark, Norge och Sverige

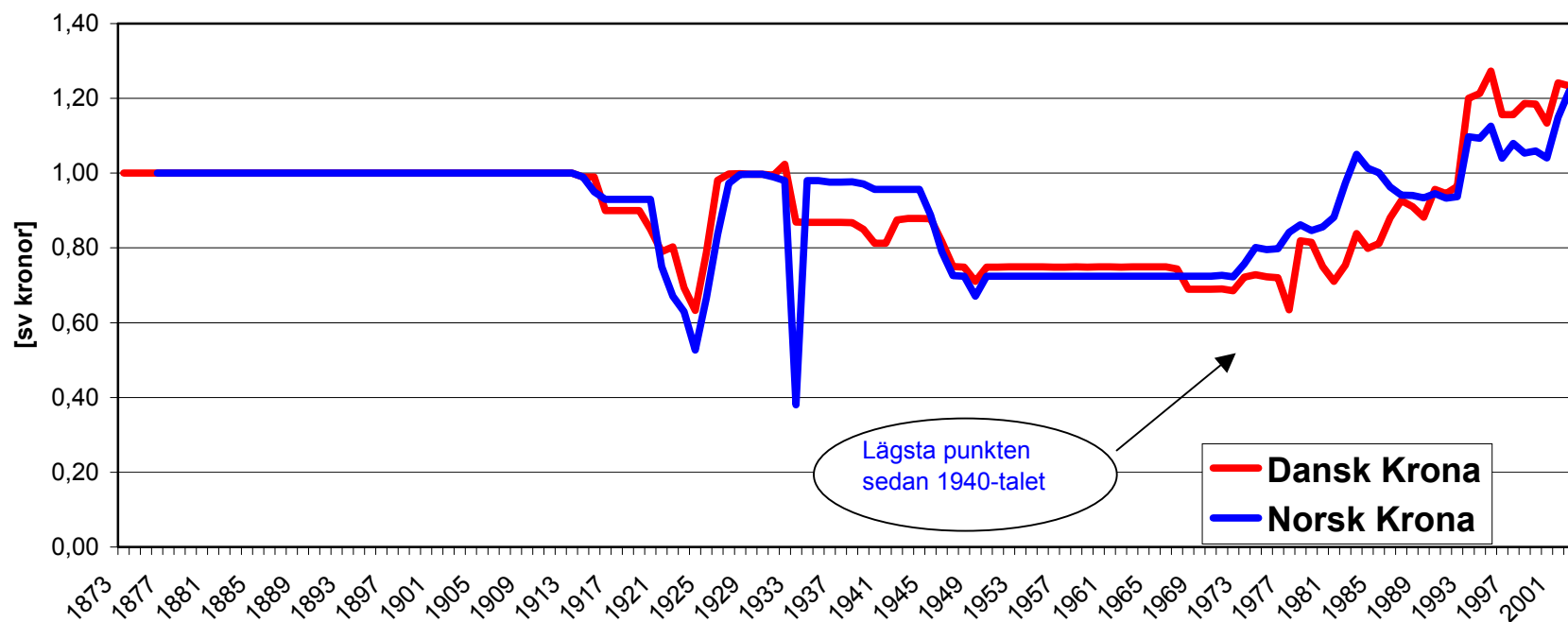
Kommentar: Varken två världskrig, unionsupplösning (1905) eller Islands självständighetsprocess (1944) bringade kronan ur balans !

Källa: "International historical statistics: Europe 1875- 1993", fourth edition, Macmillan reference, 1998

Skandinavien

Den danska och norska växelkursen mot den svenska kronan sedan 1873

Kommentar: De två valutorna har endast pendlat maximalt 37 % mot den svenska kronan sedan 1940-talet. Ett mycket gott betyg.

Källa: * Riksbankens informationsenhet, april 2003 * Statistiska centralbyrån*, Svenska centralbankens årsberättelse (1915- 1921)

Skandinavien

Finns förutsättningarna för en skandinavisk penningpolitik ? Låt oss studera tidigare 7 kriterier !

1 Tidigare politiskt samarbete ?

Svar: Regionen samarbetar redan idag via det officiella, nordiska samarbetet.

2 Samma BNP per capita ?

Svar: De fyra länderna tillhör åtminstone världens toppskikt vad gäller BNP per capita (27-35 tusen dollar per capita). Genomsnittsvärdet för regionen motsvarar ungefär Schweiz´nivå

3. Gemensam frihandelszon ?

Svar: Redan idag råder till mycket stor del frihandel inom regionen.

Utmaning: Det finns fortfarande handelshinder i form av tullar, men dessa är till stora delar motiverade av hälso- och regionalpolitiska skäl. Vi får inte överdriva betydelsen av dessa handelshinder.

Skandinavien

4. Klarar vi att föra en gemensam penningpolitik ?

Svar: För att lyckas med en gemensam penningpolitik är främst följande två punkter kritiska:

A. En samhällsekonomi som går i takt

B. Gemensam räntenivå

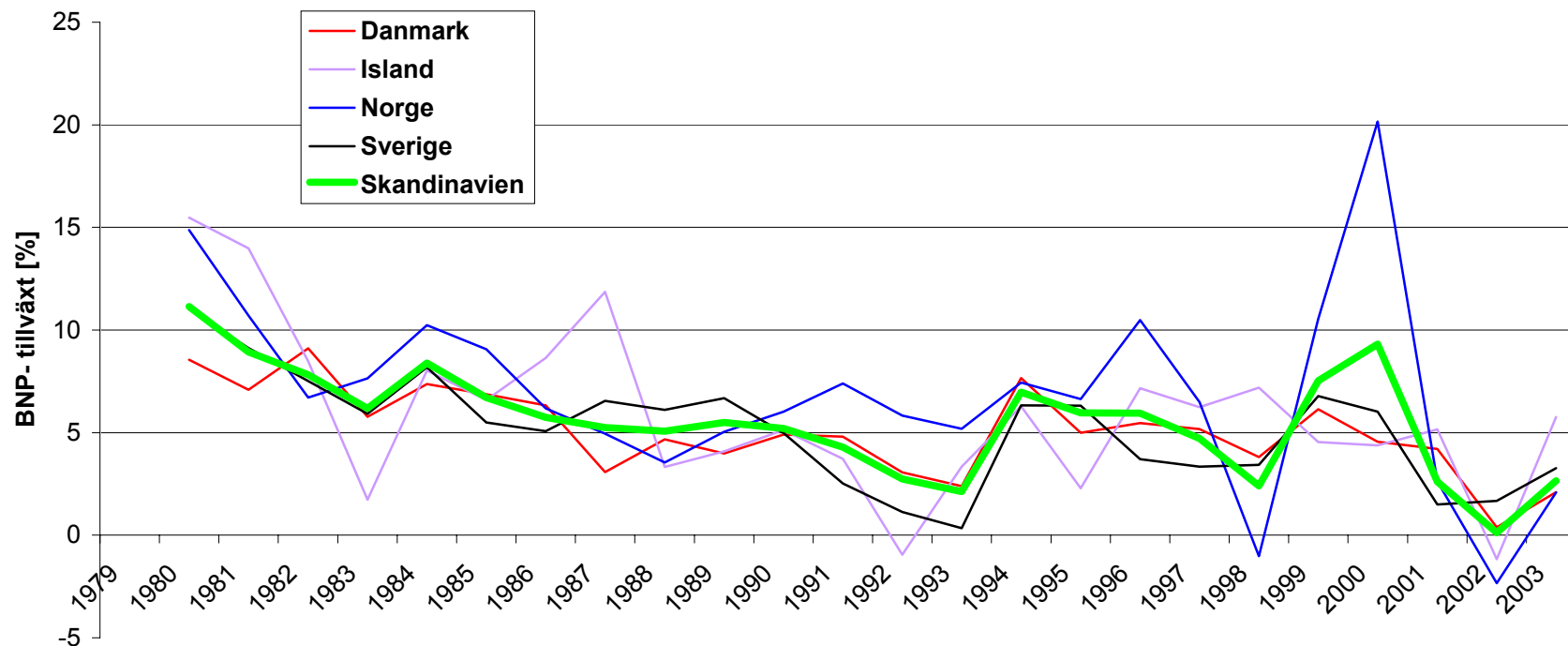
För att bestämma räntenivån behövs dessutom en gemensam centralbank. Men hur ser de fyra ländernas BNP- och ränteutveckling ut?

Skandinavien

A. En skandinavisk samhällsekonomi (BNP) som går i takt

(BNP-tillväxten under perioden 1980...2003, köpkraftkorrigerad)

Kommentar: De nationella avvikelserna från den genomsnittliga BNP-utvecklingen i Skandinavien blev under 1990-talet allt större. Under 2003 blev avvikelserna dock mindre (förutom Island) vilket visar hur väl ekonomierna numera följer varandra.

Källa: Tabell B1- B12 (at current prices and current PPPs, billions of dollars), OECD hemsida

Skandinavien

Kommentarer till den skandinaviska BNP-utvecklingen

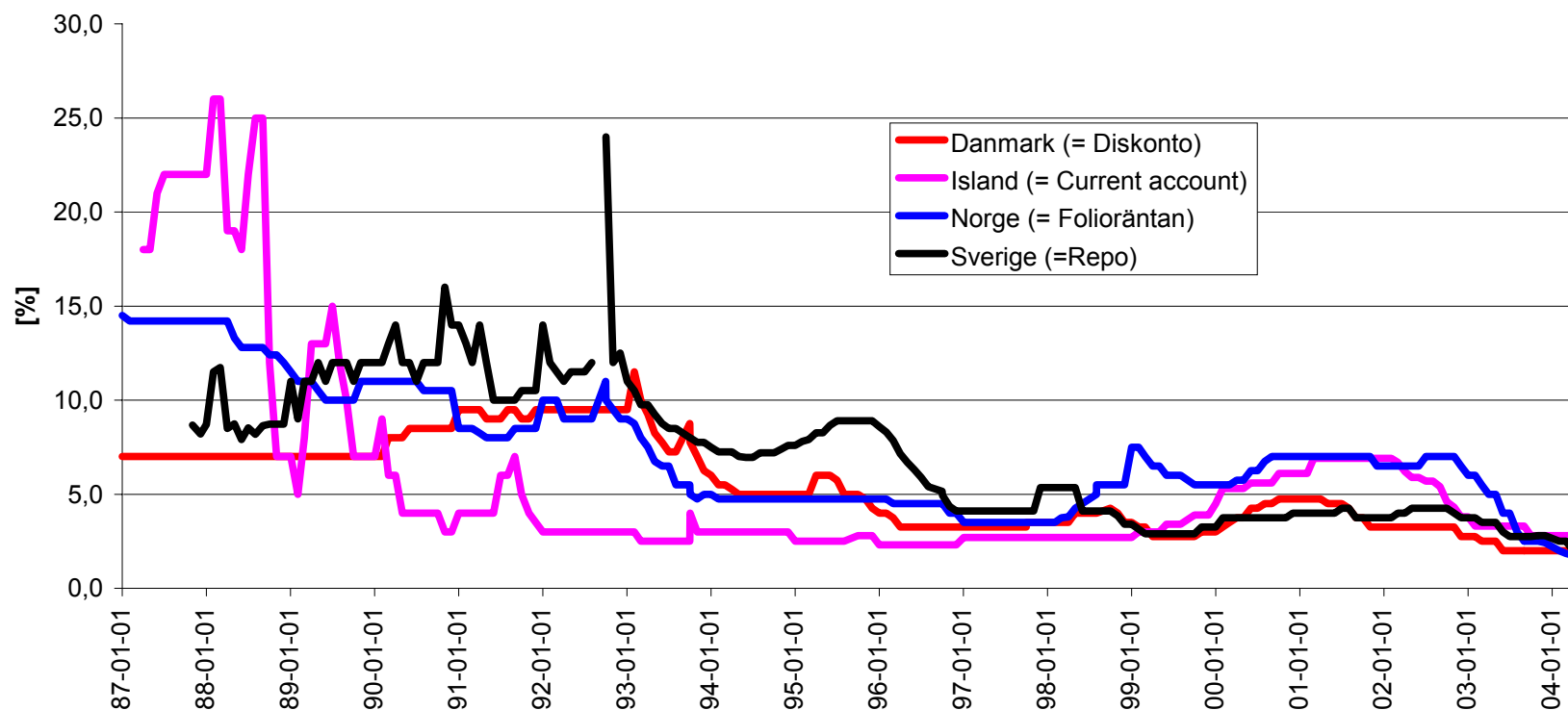
- * Regionen behåller sannolikt sin ledande ställning inom OECD vad gäller bruttonationalprodukt per capita. Spridningen inom Skandinavien är dock numera stor mellan den lägsta BNP-nivån (27 tusen dollar per person, Sverige) och den högsta (35 tusen dollar per person, Norge). Fram till och med början av 1990-talet var nivån relativt lik men sedan förlorade Sverige sin position
- * Sedan 1980 har den genomsnittliga, skandinaviska tillväxttakten (se fet grön linje, sid 38) sjunkit från drygt 11 %, via 5 % 1990 ner till drygt 2 % under 2003. Den generella nedgående trenden under slutet av 1990-talet korrigerades av en mycket stark tillväxt i Norge. Men återigen, den långsiktiga trenden för regionen är nedgående vad gäller BNP- tillväxt.
- * Vi såg tidigare att Danmark och Island har nått en BNP per capita- nivå kring 28- 29 tusen dollar per person medan Norge under 2000 växte snabbt till över 35 tusen dollar per person. Studerar vi spridningen i tillväxt finner vi att Norge genomgående har haft en hög tillväxt medan Sverige har haft en mer dämpad. Danmark har följt det skandinaviska genomsnittet relativt väl.
- * Vid ett skandinaviskt valutasamarbete är en av förutsättningarna att BNP- utvecklingen i Skandinavien blir mer likartad. Om inte utvecklingen av de fyra ländernas ekonomier blir likartad riskerar vi obalans mellan regioner och länder. En riskabel situation vid ojämn BNP- tillväxt och enhetsränta är överhettning respektive massarbetslöshet i olika delar i regionen

Skandinavien

B. Skandinaviska räntenivåer

(räntenivåer perioden 1987...2004)

Kommentar: Observera att den svenska räntan 1992 på 500 % ej är med i bilden. Lägg märke till hur räntenivåerna konvergerar!

Källa statistik: Danska, isländska, norska och svenska centralbanken

Skandinavien

Kommentarer till den skandinaviska ränteutvecklingen

- * Sedan slutet av 1980- talet har de skandinaviska ländernas räntor närmast sig varandra på ett dramatiskt sätt. Från att under 1987 ha legat i intervallet 7 % (Danmark) till 22 % (Island) låg de under juni 2004 i intervallet 1,75 % (Norge) till 3,25 % (Island). ***Studerar vi endast Danmarks, Norges och Sveriges räntenivåer (dessa tre länder motsvarar tillsammans 98 % av regionens totala bruttonationalprodukt) låg de under samma period i intervallet 1,75- 2,00, det vill säga i praktiken samma.***
- * Under hösten 1992 var oron stor inom det internationella penningpolitiska systemet och den svenska räntan steg till rekordhöga 500 %. Sedan dessa höga nivåer, vilka fungerade som en avkylning av samhällsekonomierna, har de fyra ländernas räntenivåer aldrig legat över 10 % och trenden är klart nedgående.
- * Trots den rekordhöga tillväxten i norsk ekonomi under 2000, med en höjning av BNP per capita på över 20 % under bara ett år, var de norska räntorna endast kring 7 %. Denna relativt höga räntenivån stärkte den norska kronan, vilket dock påverkade norsk exportindustri på ett negativt sätt
- * Den danska och svenska ekonomiska utvecklingen har hållit en något lägre tillväxtnivå med räntenivåer kring 4 %.
- * Som tidigare nämndes befinner sig Danmark, Norge och Sverige i en lågkonjunktur vilket har fört med sig att räntenivåerna numera i princip är de samma

Skandinavien

Åtgärdsbehov vid ett införande av en skandinavisk valuta

Om en skandinavisk valuta införs krävs ett ökat politiskt samarbete mellan de fyra skandinaviska länderna för att penningpolitiken skall bli framgångsrik. Länderna har dock redan gemensam erfarenhet av drygt 40 års gemensam valuta under perioden 1873- 1914 liksom ett nordiskt samarbete. Genom att dra nytta av dessa erfarenheter ökar förutsättningarna för en framgångsrik, skandinavisk valuta.

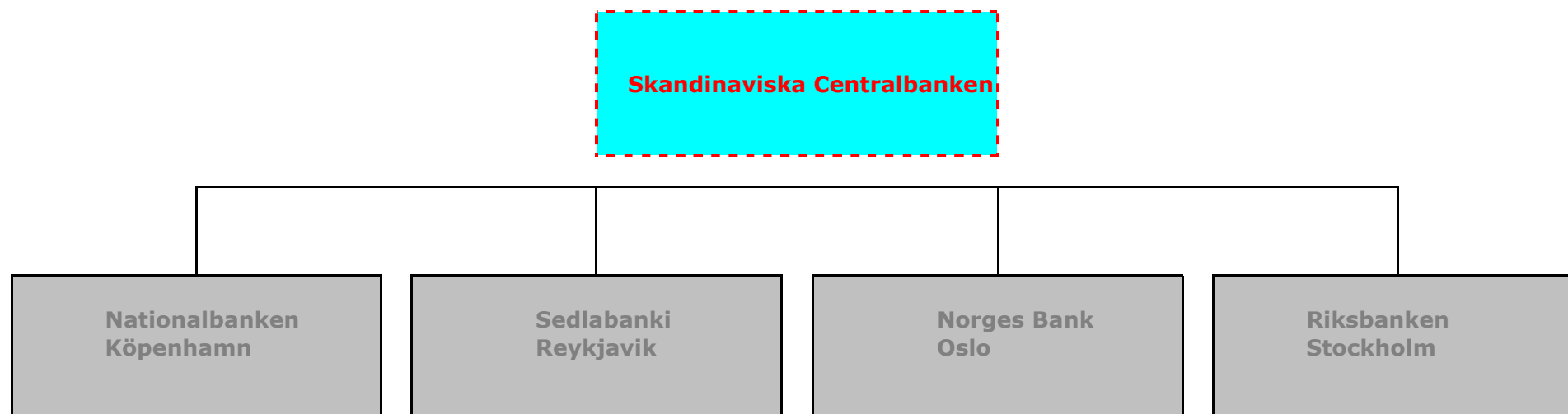
Sammanfattningsvis är följande tre punkter kritiska för en framgångsrik, skandinavisk valuta:

- * Skandinavien bör få ökad frihandel
- * Det behövs en central koordinering av monetär policy
- * De fyra ländernas BNP- tillväxt bör gå i takt

Skandinavien

Gemensam skandinavisk centralbank

Kommentar:. Styrelsen i denna Skandinaviska centralbank skulle kunna utgöras av ledamöter från de fyra medlemsländerna.

Skandinavien

5. Kan vi komma överens om en "realistisk" växelkurs ?

Svar: De tre skandinaviska valutornas växelkurser har visserligen svängt mot varandra genom åren, men i inte dramatiskt. Historien visar att vi var för sig i princip har lyckats att hålla valutan relativt stabil mot varandras inom Skandinavien under drygt 130 år. Det är därför rimligt att anta att en gemensam penningpolitik skulle fortsätta denna tradition av inbördes penningpolitisk stabilitet.

Skandinavien

6. Arbetskraften bör vara rörlig, så att den söker sig dit där arbetstillfällena för tillfället finns

Svar: Redan idag är omflyttningen av arbetskraften i förhållande till folkmängden stor i Skandinavien. Genom att underlätta ytterligare för rörlig arbetskraft, där gemensam valuta är en av hörnstenarna, kan vi sannolikt öka rörligheten ytterligare vilket stimulerar tillväxten.

7. Länderna bör ha ett väl utvecklat handelsutbyte

Svar: Redan idag utgör exporten mellan regionens länder nästan 300 miljarder kronor, vilket är en ansevärd summa. Med gemensam valuta kommer exporten sannolikt att öka något ytterligare, eftersom regionala valutarisker och transaktionskostnader minskar.

Skandinavien

Del 8

**Kort information om skandinaviskt
valutasamarbete 1873...1924**

1863...1872	Skandinaviska ekonomer möts i Köpenhamn, Göteborg och Stockholm
1872, 18 dec	Avtal skrivs under i Stockholm om gemensamt, monetärt system
1873, 23 maj	Dansk myntlag
1873, 27 maj	Myntkonvention Sverige- Danmark, avhandlad och sluten i Köpenhamn, den svenska förordningen får beteckningen SFS 1873:36 och benämns "Mynt-konventionen emellan Hans Maj:t Konungen af Sverige och Norge och Hans Maj:t Konungen af Danmark"
1873, 30 maj	Svensk myntlag
1875, 16 okt	Norge går med i den monetära unionen
1894	Svenska och norska centralbankerna accepterar varandras sedlar
1901	Danska och norska centralbankerna accepterar varandras sedlar
1914	Inofficiellt slut på den skandinaviska myntkonventionen
1924	Officiellt slut på den skandinaviska myntkonventionen

Skandinavien

Hur såg de skandinaviska mynten ut?

I överenskommelsen mellan Sverige och Danmark, som bland annat formaliserades i den svenska förordningen SFS 1873:36, finns en förteckning över tre typer av huvudmynt (guld-, silver- och bronsmynt). De två högsta myntvalörerna var 10- och 20-kronorsmynt och de tillverkades av myntguld. Silvermynten fanns i valörerna 10-, 25-, 40-, 50- öre samt 1- och 2- kronors mynt. Bronsmynten fanns i tre valörer (1-, 2- och 5- öresmynt).

Utseende, vikt och slitage för framför allt guldmynten var noga reglerat. Ett 10- kronorsmynt skulle väga 4,4803 gram och 20-kronorsmyntet det dubbla. Med dessa krav som utgångspunkt klargjorde artikel 9 att mynten "...skola...hwara lagligt betalningsmedel, efter det värde hwarå de lyda, i båda rikena, utan hänsyn till, i hwilketdera rike de äro präglade...". Mynten från de bägge länderna var med andra ord lika användbara i såväl Danmark som Sverige (senare anslöt sig Norge).

Ett 20-kronorsmynt var en mycket hög valör under 1870- talet. Om vi tar hänsyn till inflationen motsvarar ett sådant mynt idag ett värde av cirka 800 kronor. Det kanske mest intressanta är dock att de svenskpräglade kronmynten än idag, drygt 130 år senare, än är ett lagligt betalningsmedel!

Skandinavien

Del 9

Övrig fakta om Skandinavien

- * Vilka områden ingår i Skandinavien ?
- * Snabböversikt geografisk, demografisk och ekonomisk statistik
- * Nyttiga skandinaviska www-länkar

Skandinavien

Vilka områden ingår i Skandinavien?

Skandinavien

Snabböversikt geografisk, demografisk och ekonomisk statistik

Totalt

	DK	FO	GL	IS	NO	SE	---
Landskod	DK	FO	GL	IS	NO	SE	---
Yta	430 mil ²	14 mil ²	21.661 mil ²	1.028 mil ²	3.288 mil ² (2)	4.500 mil ²	30.921 mil²
Kustlinje (3)	731 mil	112 mil	4.409 mil	499 mil	2.192 mil	322 mil	8.265 mil
Antal invånare (2002) (3)	5.368'	46'	56'	279'	4.525'	8.876'	19.150'
Befolkningstäthet	12.483 p/mil ²	410 p/mil ²	3 p/mil ²	271 p/mil ²	1.376 p/mil ²	1.972 p/mil ²	619 p/mil²
Konstitution	5 juni 1953	---	---	17 juni 1944	17 maj 1814	1 januari 1975	---
Parlament	Folketinget	Lagtinget	Landstinget	Alltinget	Stortinget	Riksdagen	---
Regeringschef	A F Rasmussen	(A Kallsberg)	(H Enoksen)	D Oddsson	K M Bondevik	G Persson	---
Medlem i EU	ja	nej	nej	nej	nej	ja	---
Euro-valuta	nej	nej	nej	nej	nej	nej	---
Folkomröstningar om EG/EU	6 st	(0 st)	1 st	0 st	2 st	2 st	11 st
Nationaldag	16 april 5 juni	29 juli	21 juni	17 juni	17 maj	6 juni	---
Huvudstad	Köpenhamn	Torshavn	Godthåb	Reykjavik	Oslo	Stockholm	---
Medlemmar i lutheransk kyrka	85 %	--	--	88 %	86 %	86 %	?
Bruttonationalprodukt (2003) (4)	162 mrd \$	(1,0 mrd \$)	(1,1 mrd \$)	8,4 mrd \$	164 mrd \$	231 mrd \$	568 mrd \$
BNP per capita (2003) (4)	29.231 \$/pers	(20.754 \$/pers)	(18.708 \$/pers)	28.381 \$/pers	35.516 \$/pers	27.265 \$/pers	29.741 \$/pers
Valuta	krona	krona	krona	krona	krona	krona	---
Språk	danska tyska (regional)	färöiska danska	eskimåiska danska	isländska	norska samiska (regional) finska (regional)	svenska samiska (regional)	(9 st språk)
Regional indelning	amt	syslur	landsdel	syslur	fylke	län	---

(2)= exkl Antarktis och Svalbard

(3)= enligt CIA, april 2003

(4)= köpkraftskorrigerad BNP, källa OECD, För FO och GL dock även data från CIA (relativ BNP-beräkning)

Källor: "World fact handbook", CIA

Annual national accounts of OECD countries, Tables B1 to B12, OECD

Skandinavien

Nyttiga skandinaviska www-länkar

	Parlament	Centralbank	Statistik	Motståndsorganisation mot EU
	folketinget.dk	nationalbanken.dk	dst.dk	folkebevaegelsen.dk junibevaegelsen.dk
	althingi.is	sedlabanki.is	statice.is	www.heimssyn.is
	stortinget.no	norges-bank.no	ssb.no	neitilleu.no
	riksdagen.se	riksbanken.se	scb.se	nejtilleu.se

Källa: "The Europa world year book 2002", London 2002

Skandinavien

Övrigt

Presentationen togs ursprungligen fram under våren 2003 inför den svenska folkomröstningen om införandet av euron, september 2003.

Skandinavien

